Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

17. října 2013 *

„Směrnice 2002/92/ES — Zprostředkování pojištění — Vyloučení činností vykonávaných pojišťovnou nebo zaměstnancem jednajícím jejím jménem — Možnost uvedeného zaměstnance vykonávat příležitostně činnost v oblasti zprostředkování pojištění — Požadavky na profesní způsobilost“

Ve věci C-555/11,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Symvoulio tis Epikrateias (Řecko) ze dne 29. srpna 2011, došlým Soudnímu dvoru dne 3. listopadu 2011, v řízení

Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE),

Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE),

Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS),

Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA),

Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS)

proti

Ypourgos Anaptyxis,

Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič (zpravodaj), předseda senátu, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokát: N. Jääskinen,

vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 20. června 2013,

* Jednací jazyk: řečtina.

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) a Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS) A. K. Sinisem, dikigoros,

— za Ypourgos Anaptyxis N. Amiralisem, jako zmocněncem,

— za Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados C. Theodorousem a C. Synodinosem, dikigoroi,

— za řeckou vládu M. Germani a F. Dedousi, jakož i G. Karipsiadesem a N. Amiralisem, jako zmocněnci,

— za belgickou vládu M. Jacobs a L. Van den Broeck, jako zmocněnkyněmi,

— za kyperskou vládu N. Kyriakousem, jako zmocněncem

— za rakouskou vládu C. Pesendorfer, jako zmocněnkyní,

— za Evropskou komisi I. Zervasem a K.-Ph. Wojcikem, jakož i N. Yerrell, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. září 2013,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/92/ES ze dne 9. prosince 2002 o zprostředkování pojištění (Úř. věst. 2003, L 9, s. 3; Zvl. vyd. 06/04, s. 330).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi několika profesními sdruženími v oblasti zprostředkování pojištění, a sice Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE) (Řecký svaz pojistitelů), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE) (Sdružení pojišťovacích agentů regionu Attika), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS) (Řecké sdružení pojišťovacích poradců), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) (Řecký svaz zprostředkovatelů pojištění) a Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS) (Řecký svaz koordinátorů pojišťovacích poradců, dále jen společně „EEAE a další“) na straně jedné a Ypourgos Anaptyxis (ministr pro rozvoj) a Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados (Federace řeckých pojišťovacích sdružení), na straně druhé, jehož předmětem je žaloba na částečnou neplatnost vyhlášky ministra pro rozvoj č. K3-8010 ze dne 8. srpna 2007, která stanoví podmínky, za jakých se osvědčuje praxe, schopnosti a obecné, obchodní nebo profesní znalosti zprostředkovatelů pojištění.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 6 až 9 odůvodnění směrnice 2002/92 zní takto:

„(6)Zprostředkovatelé pojištění a zajištění by měli mít možnost využívat svobodu usazování i volný pohyb služeb, zaručené ve Smlouvě.(7)Nezpůsobilost zprostředkovatelů pojištění působit volně v celém Společenství brání řádnému fungování jednotného pojistného trhu.(8)Koordinace vnitrostátních právních předpisů týkajících se požadavků na profesní způsobilost a registrace osob v souvislosti s přístupem ke zprostředkování pojištění a s výkonem této činnosti může proto přispět jak k dotvoření jednotného trhu finančních služeb, tak i ke zvýšení ochrany spotřebitele v této oblasti.(9)Pojistné produkty mohou distribuovat různé typy osob nebo institucí, jako jsou agenti, makléři a provozovatelé ‚bancassurance'. Stejné zacházení s hospodářskými subjekty a ochrana spotřebitele vyžadují, aby se tato směrnice vztahovala na veškeré tyto osoby a instituce."

4 Podle čl. 1 odst. 1 směrnice 2002/92:

„Tato směrnice stanoví pravidla pro přístup fyzických a právnických osob, které jsou usazeny v členském státě nebo si přejí se zde usadit, k činnosti v oblasti zprostředkování pojištění a zajištění a pro výkon této činnosti."

5 Článek 2 body 3 a 5 směrnice 2002/92 stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[…]

3. ‚zprostředkováním pojištění' činnost spočívající v předkládání, navrhování nebo provádění jiných přípravných prací pro uzavírání pojistných smluv nebo uzavírání takových smluv nebo napomáhání při správě a plnění takových smluv, zejména v případě pojistné události.

Tyto činnosti se nepovažují za zprostředkování pojištění, jsou-li vykonávány pojišťovnou nebo zaměstnancem pojišťovny, který jedná jménem pojišťovacího podniku.

[…]"

5. ‚zprostředkovatelem pojištění' každá fyzická nebo právnická osoba, která za odměnu přistupuje ke zprostředkování pojištění nebo je vykonává."

6 Článek 4 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Zprostředkovatelé pojištění a zajištění musí mít přiměřené znalosti a schopnosti, které stanoví členský stát původu zprostředkovatele.

Členské státy původu mohou požadované podmínky ohledně znalostí a schopností uzpůsobit činnosti ve zprostředkování pojištění nebo zajištění a s distribuovaným produktům, zejména tehdy, pokud je základní profesní činnost zprostředkovatele jiná než zprostředkování pojištění. V takových případech smí tento zprostředkovatel vykonávat činnost ve zprostředkování pojištění jedině tehdy, jestliže zprostředkovatel pojištění splňuje podmínky tohoto článku nebo pojišťovací podnik přebírá neomezenou odpovědnost za jeho jednání.

[…]

Členské státy nemusí uplatňovat požadavek uvedený v prvním pododstavci tohoto odstavce na všechny fyzické osoby, které pracují pro podnik a vykonávají činnost ve zprostředkování pojištění nebo zajištění. Členské státy zajistí, aby přiměřené procento osob ve struktuře vedení takových podniků, které odpovídají za zprostředkování pojistných produktů, a všechny ostatní osoby přímo zapojené do zprostředkování pojištění nebo zajištění prokázaly znalosti a schopnosti nezbytné k výkonu svých úkolů.“

7 Článek 12 uvedené směrnice uvádí výčet informací, které zprostředkovatel pojištění poskytne zákazníkovi před uzavřením každé první pojistné smlouvy, a je-li to nezbytné, při změně nebo obnovení této smlouvy, jako je jeho totožnost a adresa, rejstřík, v němž je zapsán, a prostředky pro ověření, že je registrován, jakož i informaci o tom, zda drží přímo nebo nepřímo více než 10 % hlasovacích práv nebo [základního] kapitálu [dané] pojišťovny, v níž má účast.

Řecké právo

Nařízení prezidenta 190/2006

8 Daná ustanovení směrnice 2002/92 byla do řeckého práva provedena nařízením prezidenta 190/2006, které v čl. 2 odst. 3 druhém a třetím pododstavci stanoví:

„‚Zprostředkováním pojištění‘ se rozumí jakákoli činnost spočívající v předkládání, navrhování nebo provádění jiných přípravných prací vedoucích k uzavírání pojistných smluv nebo v uzavírání takových smluv nebo napomáhání při správě a plnění takových smluv, zejména v případě pojistné události.

Tyto činnosti se nepovažují za zprostředkování pojištění, jsou-li vykonávány pojišťovnou nebo zaměstnancem pojišťovny, který je s ní vázán pracovní smlouvou a který jedná jejím jménem […]“.

9 Článek 4 nařízení prezidenta 190/2006 uvádí výčet dokumentů, které musí zájemce předložit, aby se zaregistroval do zvláštního rejstříku jako zprostředkovatel pojištění nebo zajištění. Podle odstavce 1 bodu A písm. e) tohoto článku musí být pro účely této registrace mimo jiné předloženy „dokumenty, které osvědčují, že [zájemce] má obecné, obchodní a profesní znalosti“.

Zákon 3557/2007

10 Nařízení prezidenta 190/2006 bylo změněno zákonem 3557/2007.

11 Článek 15 odst. 2 zákona 3557/2007 doplnil do čl. 2 odst. 3 nařízení prezidenta 190/2006 za druhý pododstavec nový pododstavec, který zní:

„Zaměstnanec pojišťovny ve smyslu předchozího pododstavce může výjimečně vykonávat činnost zprostředkování pojištění, aniž by podléhal ustanovením tohoto nařízení, pokud jeho roční hrubé příjmy vyplývající z této činnosti nepřesáhnou celkově částku pět tisíc (5 000) eur“.

12 Co se týče dokumentů uvedených v článku 4 nařízení prezidenta 190/2006, čl. 11 odst. 3 písm. b) zákona 3557/2007 stanoví:

„Vyhláška ministra pro rozvoj, vydaná do 30 dnů od zveřejnění tohoto zákona, stanoví dokumenty, které osvědčují obecné, obchodní a profesní znalosti uchazečů o postavení zprostředkovatelů pojištění nebo zajištění, smluvně vázaných zprostředkovatelů pojištění nebo zajištění, zaměstnanců pojišťoven, zaměstnanců podniků zprostředkujících pojištění nebo zajištění, a případy, kdy mají tyto osoby povinnost se dále vzdělávat.“

Vyhláška č. K3-8010 ze dne 8. srpna 2007

13 Vyhláška č. K3-8010 ze dne 8. srpna 2007 byla přijata na základě čl. 11 odst. 3 písm. b) zákona 3557/2007.

14 Ustanovení § XI uvedené vyhlášky stanoví:

„Zaměstnanec pojišťovny může vykonávat činnost zprostředkování pojištění, aniž by podléhal povinnosti registrace u příslušné profesní komory, jestliže jeho hrubé roční příjmy pocházející z této činnosti ve formě provizí nepřekročí v souhrnu částku pět tisíc eur (5 000 eur).

Jestliže jeho hrubé roční příjmy pocházející z této činnosti překročí uvedenou částku, musí se zaměstnanec zaregistrovat u příslušné profesní komory podle podmínek platných pro kategorii zprostředkování pojištění vybranou pro jeho registraci.

Status [zaměstnance] pojišťovny je neslučitelný se statusem pojišťovacího poradce.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

15 EEAE a další jsou profesní sdružení, jejichž cílem je obrana profesních a finančních zájmů jejich členů, kteří působí v oblasti zprostředkování pojištění jakožto osoby vykonávající svobodné povolání, nikoli jakožto zaměstnanci podniků. Dne 29. října 2007 EEAE a další podaly k předkládajícímu soudu žalobu na částečnou neplatnost vyhlášky č. K3-8010 ze dne 8. srpna 2007. Na základě této žaloby zejména tvrdí, že § XI této vyhlášky není v souladu s ustanoveními směrnice 2002/92 v tom, že za určitých podmínek umožňuje zaměstnancům pojišťovny vykonávat činnost v oblasti zprostředkování pojištění, aniž mají kvalifikaci požadovanou ustanovením čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice.

16 Předkládající soud vyjadřuje výhrady k opodstatněnosti žaloby na neplatnost § XI vyhlášky č. K3-8010 ze dne 8. srpna 2007. Podle uvedeného soudu by totiž měly být požadavky obsažené ve směrnici 2002/92 považovány za splněné bez ohledu na to, zda existuje vztah mezi dotčeným zaměstnancem a jeho podnikem, vykonává-li uvedenou činnost, jelikož řecký právní rámec vykládaný v souladu s touto směrnicí umožňuje zajistit, aby zaměstnanec pojišťovny, který příležitostně vykonává činnosti v oblasti zprostředkování, jednal pro účely těchto činností vždy jménem a pod dohledem podniku, který mu poskytuje rovněž nezbytné odborné vzdělání.

17 Jelikož se však zdá, že jiný senát uvedeného soudu s tímto názorem nesouhlasí, rozhodl se Symvoulio tis Epikrateias přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být ustanovení čl. [2] [bodu] 3 druhého pododstavce směrnice 2002/92 […] vykládána v tom smyslu, že zaměstnanec pojišťovny, který nemá kvalifikaci stanovenou v čl. 4 odst. 1 [této] směrnice, může příležitostně, a nikoli v rámci svého hlavního zaměstnání, vykonávat činnost v oblasti zprostředkování pojištění, i když tento zaměstnanec nejedná v rámci vztahu podřízenosti k této pojišťovně, která nicméně dohlíží na jeho činnost, nebo je třeba mít za to, že [uvedená] směrnice takovou činnost dovoluje pouze, pokud je vykonávána v rámci vztahu podřízenosti?“

K předběžné otázce

18 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být ustanovení čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce směrnice 2002/92, ve spojení s čl. 4 odst. 1 téže směrnice, vykládána v tom smyslu, že brání tomu, aby zaměstnanec pojišťovny, který nemá kvalifikaci stanovenou v posledně uvedeném ustanovení,

příležitostně, a nikoli v rámci svého hlavního zaměstnání, vykonával činnost v oblasti zprostředkování pojištění, pokud tento zaměstnanec nejedná v rámci vztahu podřízenosti k této pojišťovně, která nicméně dohlíží na jeho činnost.

19 EEAE a další, jakož i belgická a rakouská vláda mají za to, že čl. 2 bod 3 druhý pododstavec směrnice 2002/92 musí být vykládán tak, že zaměstnanec pojišťovny, který nemá kvalifikaci stanovenou v čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice, nemůže příležitostně vykonávat činnost v oblasti zprostředkování pojištění. Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados, jakož i řecká a kyperská vláda naopak tvrdí, že tento zaměstnanec může takovou činnost vykonávat. Evropská komise vychází z toho, že se uvedený čl. 2 bod 3 druhý pododstavec vztahuje na činnosti vykonávané zaměstnancem pojišťovny, který jedná jejím jménem, a to bez ohledu na typ smlouvy, kterou je k pojišťovně vázán.

20 Úvodem je třeba připomenout, že z čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce směrnice 2002/92 vyplývá, že činnosti, které by podle prvního pododstavce tohoto ustanovení byly kvalifikovány jako zprostředkování pojištění, se za takovou činnost nepovažují, jsou-li vykonávány pojišťovnou nebo zaměstnancem pojišťovny, který jedná jejím jménem.

21 V souvislosti s určením rozsahu výjimky stanovené v tomto ustanovení je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury je pro výklad ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (viz rozsudek ze dne 19. července 2012, A, C-33/11, bod 27 a citovaná judikatura).

22 Co se týče výrazů použitých v tomto čl. 2 bodu 3 druhém pododstavci, je třeba konstatovat, že činnosti zaměstnance pojišťovny jsou z působnosti směrnice 2002/92 vyloučeny pouze tehdy, když tento zaměstnanec „jedná jménem“ pojišťovny.

23 Výraz „jedná jménem“ pojišťovny použitý v tomto ustanovení znamená nejen to, že tato pojišťovna může být vázána jednáním svých zaměstnanců, kteří jednají, jak upřesňuje generální advokát v bodě 45 svého stanoviska, jejím jménem a na její účet, ale také to, že tato pojišťovna může nést za jejich činnost odpovědnost.

24 Pokud ovšem zaměstnanec pojišťovny vykonává činnost zprostředkování pojištění mimo vztah podřízenosti, který ho váže s touto pojišťovnou, je třeba ho v zásadě považovat za osobu, jež nejedná jménem této pojišťovny, tedy za osobu, která jedná jakožto zprostředkovatel pojištění ve smyslu čl. 2 bodu 5 směrnice 2002/92 s tím, že musí splňovat požadavky uvedené v článku 4 této směrnice. Skutečnost, že pojišťovna vykonává určitý dohled nad jeho činností, nepostačuje k tomu, aby se tento zprostředkovatel vyhnul povinnosti splňovat požadavky na profesní způsobilost stanovené uvedenou směrnicí.

25 Tento výklad vyplývá nejen ze znění směrnice 2002/92, ale je rovněž v souladu jak s účelem čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce této směrnice, tak s cíli uvedené směrnice jako celku.

26 Pokud jde o účel uvedeného čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce, je třeba konstatovat, že toto ustanovení má vyloučit z oblasti působnosti této směrnice pouze pojišťovací činnosti, v rámci kterých jsou služby nabízeny a prodávány zákazníkům přímo pojišťovnou nebo jejich zaměstnanci, a nikoli ty, v rámci kterých jsou tyto služby nabízeny prostřednictvím zprostředkovatele.

27 Co se týče účelu směrnice 2002/92 jako celku, je třeba zdůraznit, že tato směrnice sleduje, jak je uvedeno v bodech 6 až 8 odůvodnění, dvojí účel, a sice jednak dotvoření a řádné fungování jednotného pojistného trhu prostřednictvím odstranění překážek svobody usazování a volného pohybu služeb, jednak zvýšení ochrany spotřebitelů v této oblasti.

28 Výklad, který by umožňoval určité kategorii osob poskytovat zprostředkovatelské služby, i když nesplňují podmínky k tomu stanovené v čl. 4 odst. 1 směrnice 2002/92, by však tento dvojí účel ohrozil.

29 Přijmutí takového výkladu směrnice 2002/92 by vytvářelo značné rozdíly mezi zprostředkovateli, kteří působí na jednotném pojistném trhu, pokud by bez ohledu na to, zda tyto podmínky splňují či nikoli, mohli vykonávat zprostředkovatelskou činnost týkající se stejných typů pojistných smluv. Tento výklad by byl kromě toho v rozporu s cílem zajistit, jak vyplývá z bodu 9 odůvodnění směrnice 2002/92, stejné zacházení se všemi kategoriemi zprostředkovatelů pojištění.

30 Mimoto by takový výklad nemohl zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitelů na pojistném trhu, tj. pojistníků. Není totiž možné mít za to, že zaměstnanci pojišťovny, kteří se zabývají přímým prodejem pojišťovacích služeb v dané pojišťovně, mají v každém případě znalosti a schopnosti, které jsou potřebné k tomu, aby individuálně zprostředkovávali pojištění, a mohou tak zajistit kvalitu takového zprostředkování. Stejně tak nelze předpokládat, že by tito zaměstnanci byli schopni, bez těchto znalostí a schopností, poskytnout svým zákazníkům při uzavírání, změně nebo obnovení jejich pojistných smluv informace stanovené v článku 12 směrnice 2002/92.

31 Konečně, na rozdíl od toho, co tvrdila řecká vláda na jednání, takový výklad nelze zpochybnit obsahem čl. 4 odst. 1 čtvrtým pododstavcem této směrnice. I když toto ustanovení zajisté stanoví, že členské státy nemusí uplatňovat požadavky na profesní způsobilost na všechny fyzické osoby, které pracují pro podnik a vykonávají činnost ve zprostředkování pojištění nebo zajištění, nic to nemění na tom, že toto ustanovení upravuje situaci podniků, které samy provádějí zprostředkování pojištění, a nikoli pojišťoven, které provádějí přímý prodej pojišťovacích služeb.

32 Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že na položenou otázku je třeba odpovědět tak, že ustanovení čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce směrnice 2002/92, ve spojení s čl. 4 odst. 1 téže směrnice, musí být vykládána tak, že brání tomu, aby zaměstnanec pojišťovny, který nemá kvalifikaci stanovenou v posledně uvedeném ustanovení, příležitostně, a nikoli v rámci svého hlavního zaměstnání, vykonával činnost v oblasti zprostředkování pojištění, když tento zaměstnanec nejedná v rámci vztahu podřízenosti k této pojišťovně, byť tato dohlíží na jeho činnost.

K nákladům řízení

33 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Ustanovení čl. 2 bodu 3 druhého pododstavce směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/92/ES ze dne 9. prosince 2002 o zprostředkování pojištění, ve spojení s čl. 4 odst. 1 téže směrnice, musí být vykládána tak, že brání tomu, aby zaměstnanec pojišťovny, který nemá kvalifikaci stanovenou v posledně uvedeném ustanovení, příležitostně, a nikoli v rámci svého hlavního zaměstnání, vykonával činnost v oblasti zprostředkování pojištění, když tento zaměstnanec nejedná v rámci vztahu podřízenosti k této pojišťovně, byť tato dohlíží na jeho činnost.

Podpisy.